

Kongresy **International Society for Cultural and Activity Research (ISCAR),** **Sewilla 2005; San Diego 2008; Rzym 2011**

International Society for Cultural and Activity Research (ISCAR), jest międzynarodowym stowarzyszeniem, promującym multidyscyplinarne podejście do badań nad działalnością człowieka w aspekcie społecznym, kulturowym i historycznym. Jego inspiracje teoretyczne sięgają lat dwudziestych i trzydziestych minionego wieku, a zrodzone zostały na gruncie psychologicznych badań prowadzonych w Związku Radzieckim przez L. S. Wygotskiego, A. N. Leontiewa, A. R. Łurię, S. L. Rubinsteina.

Od lat sześćdziesiątych XX wieku rosyjska orientacja psychologiczna wzbudzała coraz większe zainteresowanie poza obszarem Związku Radzieckiego i przyciągała nie tylko psychologów, ale także badaczy edukacji i lingwistów. Z czasem grono tychże naukowców poszerzyło się o badaczy nowoczesnych technik i technologii informacyjnych. Powstała w ten sposób interdyscyplinarna grupa naukowców łącząca wielość perspektyw i tradycji naukowych, wśród których można wymienić teoretyczno-poznawczą, krytyczno-psychologiczną, a przede wszystkim silnie obecną wśród członków ISCAR kulturowo historyczną teorię działalności z jej socjokulturowymi poszerzeniami.

Celem Stowarzyszenia ISCAR jest tworzenie warunków do prowadzenia interdyscyplinarnych polemik naukowych oraz wspieranie interdyscyplinarnych projektów badawczych.

Potrzeba rozszerzania badań społecznych jak i międzydyscyplinarnego ich konsultowania sprawiła, iż badacze zrzeszeni wcześniej w dwóch innych organizacjach naukowo-badawczych, tj. ISCRAT (*International Society for Cultural Research and Activity Theory*, 1982–2000) oraz SSCR (*Society for Sociocultural Research*, 1987–2000) postanowili w 2000 r. doprowadzić do fuzji i ustanowić nowe stowarzyszenie o nazwie ISCAR¹. Oba stowarzyszenia reprezentowały tę samą tradycję teoretyczną, nawiązywały do psychologii kognitywnej, Bachtinowskiej tradycji dyskursywnej, łączyły badania edukacyjne z antropologią, socjolingwistyką i historią.

Pierwszy Międzynarodowy Kongres ISCAR pod hasłem „Acting in Changing Worlds: learning, communication and minds, in intercultural activities” (*Działanie w zmieniającym się świecie: uczenie, komunikacja i umysł w działalności interkulturowej*) odbył się w dniach 20–24 września 2005 r. w Sewilli. Organizatorem był Universidad de Sevilla oraz Universidad Pablo Olavide, Sewilla, Hiszpania. Prezesem został Seth Chaiklin (*Danish University of Education*), Dania.

Uroczysta sesja otwierająca była jednocześnie okazją do powitania uczestników Kongresu przez zespół organizatorów, wśród których wymienić należy: Prezydenta Kongresu – Juan D. Ramírez Garrido (*Universidad de Sevilla*); Burmistrza Sewilli – Alfredo Monteseirín, Rektora – Agustína Madrid, (*Universidad Pablo de Olavide*) oraz przedstawiciela zarządu ISCAR – Seta Chaiklina.

To, co dla nas, jedynych uczestniczek Kongresu z Polski reprezentujących nurt społeczno-kulturowych badań pedagogicznych było istotne, to fakt, iż obok ośmiuset referatów badaczy z całego świata mogłyśmy osobiście przysłuchiwać się wystąpieniom Michaela Cola (UCSD, USA), Jamsea Wertscha (Washington University in St. Louis, USA), Yrjö Engeströma (University of Helsinki), Michaela Bamberg (Clark University, USA), Barbary Rogoff (University of California Santa Cruz, USA). Największą niespodzianką był referat przygotowany przez Jeroma Brunera, który z uwagi na stan zdrowia nie mógł przybyć osobiście na Kongres do Sewilli, ale jego wystąpienie odtworzone zostało z taśmy magnetowidowej.

Wystąpienia zgrupowano w dwóch, szeroko rozumianych obszarach tematycznych – pierwszy z nich – „A” – obejmował zagadnienia teoretyczne i metodologiczne (*A – Theoretical and methodological issues*). Drugi, obszar „B”

---

¹ Szczegółowa historia utworzenia ISCAR oraz przebieg aktywności ISCRAT i SSCR znajduje się na stronie organizacji: <http://www.iscar.org/>

– to działanie w zmieniającym się świecie (*Acting in changing worlds*). W każdym z obszarów wydzielone zostały tematy szczegółowe. W pierwszym z nich (A) wymienić należy: Nowe trendy teoretyczno-badawcze w podejściu kulturowo-historycznym (*New trends in Cultural-Historical theory and research*); Procesy poznawcze w świetle praktyk społecznych (*Cognition in social practices*); Różnorodność i heterogeniczność umysłu (*Diversity and heterogeneity of mind*); Emocje i podmiotowość ukryte w kulturze (*Emotion and subjectivity in culture*); „Ja”, tożsamość i kultura (*Self, identity, and culture*); Mediacje semiotyczne i konstruowanie znaczeń (*Semiotic mediation and meaning construction*); Narracyjne konstruowanie siebie (*Narrative construction of self*); Metodologiczne wyzwania w badaniach kulturowych i społecznych (*Methodological challenges in cultural and social research*); Teoretyczne i metodologiczne problemy wokół teorii aktywności (*Theoretical and methodological problems in Activity Theory*); Badania jakościowe i praktyki społeczne (*Qualitative research and social practice*); Metodologiczne problemy analizy danych jakościowych (*Problems of the unit of analysis*). W obszarze B natomiast dyskutowano nad następującymi tematami szczegółowymi: Socjalizacja, interakcja i rozwój (*Socialization, interaction, and human development*); Rodzaje dyskursów, sposobów myślenia i formy partycypacji (*Ways of discourse, modes of thinking and forms of participation*); Uczenie się i konstruowanie wiedzy poprzez praktyki społeczne (*Learning and knowledge construction in social practice*); Szkoła – praktyki, interakcje i dyskursy (*School practices, interaction, and discourse*); Argumentowanie, negocjowanie i komunikacja międzykulturowa (*Argumentation, negotiation, and intercultural communication*); Kształcenie kompetencji językowych w zmieniającym się świecie (*Literacy in changing worlds*); Obywatelskość w zmieniającym się świecie (*Citizenship in changing world*); Płeć kulturowa w zmieniającym się świecie (*Doing gender in changing world*); Całozyciowe uczenie się w zmieniającym się świecie (*Lifelong learning in changing worlds*); Nowe technologie, komunikacja i tożsamość (*New technologies, communication, and identity*); Miejsce pracy a nowe technologie (*Working place and new Technologies*); Nowe sposoby uczenia się-nauczania i technologie (*New ways of teaching-learning and technology*); Socjokulturowe strategie w praktyce terapeutycznej (*Sociocultural approaches to therapy practices*); Programy interwencyjne w instytucjach (projekty i ich ewaluacja) *Intervention programs in institutions (design and assessment)*.

Drugi Kongres ISCAR odbył się w dniach 8–13 września 2008 r. na Uniwersytecie San Diego w Kalifornii pod hasłem: *Ecologies of diversities: The developmental and historical interarticulation of human mediational forms*

(*Ekologia różnorodności: Rozwojowa i historyczna interatykulacja form mediacji*). Podejmując problematykę „ekologii różnorodności” organizatorzy zwrócili uwagę na to, iż jesteśmy podmiotami i przedmiotami ekologii, tworzymy i jesteśmy kreowani przez nasze społeczne i kulturowe instytucje, okoliczności, codzienny świat dyskusji, działań i doświadczeń. Podkreślając wagę refleksji nad naszymi biologicznymi, socjokulturowymi, lingwistycznymi oraz interpersonalnymi korzeniami obrady skoncentrowane były wokół trzech głównych wątków.

Pierwszy związany był z zamieszkiwaniem w świecie, gdzie elektroniczne media tworzą natychmiastowe połączenia i współzależność pomiędzy różnymi ludźmi oraz formami wiedzy, działań i tożsamości. ISCAR akcentuje konieczność badania zarówno w obszarze empirycznym, jak i teoretycznym wielorakich przestrzeni rzeczywistości, języka, kultury, edukacji, dyscyplin, *gender*, zdolności i ludzkiej świadomości.

Drugi wątek nawiązywał do przekonania, iż ludzkie funkcjonowanie zależy na ekologicznych warunkach i usytuowaniu, które zarówno umożliwiają, jak i wymuszają działanie w momencie, gdy są przez nie definiowane. Rozumienie bogactwa kontekstów, kompleksowości, wyzwań i współpracy, obecnych w środowiskach (*ecologies*) jest integralne ze studiowaniem kultury i działania. W spojrzeniu na uczenie się, tożsamość, komunikację, podmiotowość i świadomość konieczne jest uwzględnienie teorii, badań i praktyk szkolnych klas, wspólnotowych przestrzeni oraz kulturowych praktyk.

Trzeci wątek kongresu koncentrował się na sposobach przepracowywania relacji pomiędzy teorią a metodą. Jest to szczególnie ważne, gdy próbujemy uchwycić, jak różnorodność pomiędzy ludźmi oraz pomiędzy podejściami do rozumienia działania przedstawia poglądy i rozwiązania dylematów oraz możliwości spotkań. Rozszerzenie i opracowanie teorii oraz metod do studiowania ludzkiego działania pozwala poszerzyć różnorodność naszych spostrzeżeń.

Bogaty program kongresu składał się z sesji plenarnych, plakatowych, 220 prezentacji panelowych oraz festiwalu filmowego. Wykłady plenarne prowadzone były między innymi przez: M. Cola (*Socio-Cultural-Historical Activity Theories of Development in the Age of Hyperglobalization*), Y. Engeströma (*The future of activity theory: a rough draft*), H. Ishiguro (*Zone of Proximal Development as negotiating space: Microanalysis of the activity of disciplining in child care*), V. John-Steiner (*Collaboration in Teaching, Learning and Creating*), V. Zinchenko (*The earliest stages of the cultural development of the child*), B. Rogoff (*Learning by observing and pitching in to community endeavors*).

Wśród prawie tysiąca naukowców z całego świata Polskę reprezentowało czworo uczestników z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, którzy przestawili

następujące referaty: Hana Červinková: *Ethnographic Methodologies toward Learning and Acting for Diversity in Urban Spacer*; Leszek Koczanowicz: *The Dialogical Concept of Consciousness in L. S. Vygotsky and G. H. Mead and its relevance for contemporary discussions on consciousness*; Sławomir Krzychała i Beata Zamorska: *Documentary reconstruction of cultural practices at school*. Abstrakty wszystkich wystąpień znajdują się na stronie kongresu ISCAR 2008: <http://iscar2008.org>

Trzeci Kongres ISCAR odbył się w dniach 5–10 września 2011 r. w Rzymie pod hasłem: *Enhancing the Cultural and the Activity Approach for the New Generation Development in a Global World (Poszerzenie zastosowania podejścia Kulturowo-Działalnościowego na potrzeby nowego zglobalizowanego świata)*.

Podobnie, jak podczas dwóch poprzednich kongresów tematyka tegorocznego spotkania obejmowała szerokie spektrum praktyk społecznych, włączających społeczne działania ludzi w rodzinie, na placu zabaw, w przedszkolu, szkole, pracy, w różnych organizacjach, instytucjach i społecznościach. Dyskurs i zabawę w tożsamości dzieci, dorosłych oraz *gender*, w szkolnych i profesjonalnych sytuacjach.

Szczególna uwaga uczestników skupiona była wokół dwóch głównych problemów. Pierwszy związany był z różnorodnymi warunkami kształcenia oraz kontekstami nauczania: problematyką członków grup mniejszościowych, typowymi i nietypowymi modelami rozwoju, planowaniem i korzystaniem z technologicznych narzędzi w odniesieniu do edukacji i praktyk pracy oraz szkolenia nauczycieli. Drugi temat Kongresu dotyczył klinicznych i socjalnych praktyk w odniesieniu do specjalnych potrzeb zarówno dzieci, jak i dorosłych. Były tutaj podejmowane również wątki związane z problematyką zachodzących zmian społecznych, rozwojem społeczno-ekonomicznym oraz wyzwaniem ludzkości takimi jak: zdrowie, HIV/AIDS, ubóstwo, dyskryminacja, migracja.

Pośród 605 przesłanych propozycji wystąpień zakwalifikowano 90 plakatów oraz 180 referatów, które zostały pogrupowane w 45 dyskusyjnych sesji. Każdego dnia kongresu przewidziano dwa wykłady wprowadzające, wygłoszone przez autorytety naukowe z różnych dziedzin: Pascal Béguin, *Designing instrument for activity at work: a dialogical approach* (National Institute of Research in Agriculture – INRA – Paris); Elinor Ochs, *Experiencing Language* (University of California, Los Angeles); David Olson, *Writing, language awareness, and rational discourse* (University of Toronto); Lucy Suchman, *Reconfiguring Agencies at the Human-Artifact Interface* (Lancaster University); Jaan Valsiner, *Semiosis and activity: towards theoretical synthesis* (Clark University Worcester, MA); Sayeky Yutaka, *Anthropomorphic Epistemology: When a Dialogue with*

Objects Starts (Aoyama Gakuin University, Japan); J. Lave, *Changing Practice* (University of California – UC Berkeley School of Information).

Prezentowane wystąpienia usytuowane były w ramach socjokulturowej i kulturowo-historycznej teorii działalności (CHAT – Cultural Historical Activity Theory). Silne ukorzenie prac badawczych w koncepcjach L. Wygotskiego i psychologów rosyjskich, antropologów (np. J. Lave, N. Gonzalez) nie tylko wskazywało na żywość i aktualność tych idei, ale przede wszystkim na poszerzanie ich odczytań o nowe pytania wynikające z zachodzących w świecie zmian społeczno-polityczno-ekonomicznych.

Obrazy w dużej mierze wypełniały dyskusje wokół aplikacji teorii ekspansywnego uczenia się Y. Engeströma, którą badacze społeczni od wielu lat stosują w swoich pracach. Skala obszarów badań nad ekspansywnym uczeniem się prowadzonych w różnych częściach świata była bardzo szeroka – od pracy z poszczególnymi osobami (np. kobietami – kierowcami busów, kontrolerami ruchu, imigrantkami), nauczycielkami w grupach przedszkolnych, pracy ze studentami, grupami zawodowymi, etnicznymi, społecznością lokalną, po krajowe badania nad reformą edukacji oraz międzynarodowe badania interwencyjne nad zmianą w organizacjach społecznych, ośrodkach użyteczności publicznej, firmach i koncernach. Badacze, wraz z aktywnie uczestniczącym w Kongresie Y. Engeströmem i jego zespołem współpracowników (z Center for Activity Theory and Developmental Work Research) zastanawiali się nad nowymi problemami, które wyłaniały się podczas prac. Stawiano pytania między innymi o ewolucję samej teorii, nowe konteksty jej stosowania, zmiany w relacjach pomiędzy uczestnikami badań, ewoluowanie samego obiektu badań, o możliwości jakie otwiera projektowanie i prowadzenie badań interwencyjnych jako procesu dialogowego (w ujęciu bachtinowskim).

W dyskusjach nad wymienionymi wyżej głównymi tematami Kongresu silnie dochodziła do głosu problematyka samego języka w doświadczaniu i rozumieniu siebie samego, w procesach samoregulacji, w kolektywnym i jednostkowym kreowaniu przyszłości. Badacze wielokrotnie odwoływali się do idei dialogiczności M. Bachtina, pokazując jej przenikanie i różnorodne zastosowanie w naukach społecznych: między innymi w psycholingwistyce, w pracy z dziećmi autystycznymi, w rehabilitacji, w rozwijaniu relacji pomiędzy nauczycielami, uczniami i ich rodzicami, w kształceniu nauczycieli, codziennej pracy w szkole (na wszystkich poziomach), w pracy środowiskowej z osobami społecznie – kulturowo wykluczonymi, w pracy różnych instytucji.

Polskę reprezentował zespół pedeutologów z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej: B. D. Gołębiak, S. Krzychała i B. Zamorska, którzy w sesji: *Changing educational standards with teachers* przedstawili referat: *Teachers with regard to*

„*educational alienation*”, w którym podjęli problem złożonych uwarunkowań procesu zmian w kulturze szkoły.

Szczegółowe sprawozdania i teksty znajdują się oficjalnej stronie Kongresu. Zapraszamy!

*Bogusława Dorota Gołębnik, Hana Červinková
Rozalia Ligus, Beata Zamorska*